

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum 27 november 2025
Betreft Antwoordbrief n.a.v. EK-brief inz. uitvoerbaarheidstoetsen

Onze referentie
6852174

Met belangstelling hebben wij uw brief over uitvoerbaarheidstoetsen gelezen. Veel van wat u schrijft komt overeen met de ambities van het kabinet op dit belangrijke onderwerp. U signaleert dat het voor uw Kamer lastig te bepalen is wie precies regie voert en bij welke bewindspersoon u kunt aankloppen om tot standaardisering en kwaliteitsverbetering van de uitvoerbaarheidstoets te komen. Binnen het kabinet werken wij – de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid als verantwoordelijk bewindspersoon voor het algemene wetgevingskwaliteitsbeleid en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als coördinerend bewindspersoon Werk aan Uitvoering (WaU) – in het bijzonder aan het versterken van de aandacht voor uitvoerbaarheid in de beleidsvoorbereiding.¹ Een belangrijk traject hierin is de doorontwikkeling van de uitvoeringstoets, waaraan het programma Werk aan Uitvoering momenteel werkt. Voor een verduidelijking van de samenwerking binnen het kabinet verwijzen we u ook graag naar de kabinetsbrede Agenda wetgevingskwaliteit.²

Voor goede kwaliteit van beleid en wetgeving is van essentieel belang dat de behoeften van de samenleving centraal staan en dat praktijkkennis vanuit de uitvoering en de samenleving vanaf het allerprilste begin bij de beleids- en wetsvoorbereiding wordt betrokken. Van beleid uitvoerbaar maken naar uitvoerbaar beleid maken. De toepassing van het Beleidskompas bevordert daarbij een betere verbinding tussen uitvoering en beleid zodat continue feedback plaatsvindt vanuit de uitvoering en het toezicht naar beleid en politiek. Een belangrijk instrument om goed inzicht te krijgen in de gevolgen voor de uitvoerbaarheid van een wetsvoorstel is de uitvoeringstoets, die wordt opgesteld door uitvoeringsorganisaties.

Wij waarderen dat u uitvoerbaarheid onder de aandacht brengt. Uw elf verbetervoorstellen sluiten goed aan bij wat wij zien in de praktijk. In deze brief zullen wij puntsgewijs reageren op uw voorstellen en hierbij telkens ingaan op raakvlakken met het WaU-doorontwikkelingstraject van de uitvoeringstoets.

¹ De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft een algemene verantwoordelijkheid voor het wetgevingskwaliteitsbeleid. Hieronder valt onder meer het Beleidskompas, dat verschillende kwaliteitseisen bevat, zoals de uitvoeringstoets. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkt als coördinerend bewindspersoon Werk aan Uitvoering aan de doorontwikkeling van de uitvoeringstoets. Het Beleidskompas bevat ook andere kwaliteitseisen voor uitvoerbaarheid, zoals de Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden (UDO), waarover de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uw Kamer laatstelijk heeft geïnformeerd op 31 maart 2025 (Kamerstukken I 2024/25, 29362, W).

² Kamerstukken I 2024/25, 31731, U.

Aanwezigheid van uitvoerbaarheidstoetsen

U stelt voor dat *op elk nieuw wetsvoorstel (een) uitvoerbaarheidstoets(en) wordt (worden) gedaan door de relevante uitvoeringsorganen (1a)*.

Aandacht voor uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid is sinds 2011 een verplichte kwaliteitseis.³ Wij onderschrijven dat het belangrijk is dat er bij elk nieuw wetsvoorstel een of meer uitvoeringstoetsen(en) wordt (worden) gedaan door de relevante uitvoeringsorganen waar dit aangewezen is.⁴ De kennis van publieke dienstverleners moet altijd worden meegenomen bij het maken van nieuwe wetten. Daarom is begin 2025 het traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets gestart.⁵

In dit project werken inmiddels 11 departementen en meer dan 20 publieke dienstverleners samen aan verbeteringen van de uitvoeringstoets. Ook medewerkers van de Raad van State, stafmedewerkers van de Eerste Kamer en fractiemedewerkers van de Tweede Kamer hebben meegedacht. Zo leren we beter van elkaar over de inhoud én over hoe de toets tot stand komt. Een belangrijk aandachtspunt is hoe publieke dienstverleners standaard en op tijd bij nieuw beleid betrokken kunnen worden.

Door de uitvoeringstoets in dit traject steeds onder de aandacht te houden en de resultaten te bespreken in bestuurlijke overleggen, zoals de Ambtelijke Commissie Publieke Dienstverlening, zorgen we dat iedereen zich bewust is dat de toets verplicht is en, waar er relevante documenten zijn, deze moeten worden meegestuurd aan het parlement.

Ook de door u genoemde aandacht van de Algemene Rekenkamer in de verantwoordingsonderzoeken houdt ons scherp. Het traject bouwt zoveel mogelijk voort op de goede voorbeelden en ervaringen die hierin genoemd worden.

Uitvoerbaarheid in de memorie van toelichting

In de verbetervoorstellen **1b**, **1c**, **2**, **3**, **4** en **7** vraagt u om aanscherping van de memorie van toelichting.

De Schrijfwijzer memorie van toelichting (Schrijfwijzer) besteedt momenteel al bijzondere aandacht aan uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid met aparte modelparagrafen.⁶ Ook geeft de Schrijfwijzer handvatten voor het beschrijven van de *reikwijdte van het wetsvoorstel (1b)* en de *gevolgen verderop in de keten (1c)*.

De Schrijfwijzer gaat niet expliciet in op enkele van de punten bij uitvoeringstoetsen die u noemt, zoals:

- *de datum van uitvoering (2)*,
- *het moment in het proces (3)*,
- *de toereikendheid van de beschikbare tijd (4)*, en

³ Kamerstukken II 2010/11, 29515, nr. 330. Daarvoor kwam aandacht voor uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid al voor in toetsen en effectanalyses.

⁴ Er is niet altijd voldoende aanleiding voor een uitvoeringstoets. Denk aan een voorstel met technische aanpassingen waarbij er aantoonbaar geen gevolgen zijn voor publieke dienstverleners.

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 36600 VI, nr. 151.

⁶ <https://www.kcbr.nl/ontwikkelen-beleid-en-regelgeving/schrijfwijzer-memorie-van-toelichting>.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum

27 november 2025

Onze referentie

6852174

- een overzicht van alle uitgevoerde toetsen en hun vindbaarheid (7).

Begin 2026 start een interdepartementaal traject voor een nieuwe editie van de Schrijfwijzer. In dit traject zullen de inzichten van het WaU-traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets evenals uw verbetervoorstellen betrokken worden. De vaststelling van de nieuwe Schrijfwijzer volgt naar verwachting rond de zomer.

Voor de volledigheid merken wij op dat bij de rijksbrede wetgevingstoetsing door het Ministerie van Justitie en Veiligheid wordt getoetst of er in het wetsvoorstel en de memorie van toelichting voldoende recht is gedaan aan de uitkomsten van de uitvoeringstoets.

Beschikbaarheid van uitvoerbaarheidstoetsen

U wenst uitvoerbaarheidstoetsen *standaard (5) en met vaste benaming (6)* toegezonden te krijgen. Ook stelt u voor dat deze toetsen op een *vaste digitale plek* te vinden zijn.

Wij merken op dat het kabinet bij brief van 24 februari 2017 al heeft aangekondigd dat rapportages en andere brondocumenten die informatie bevatten over de uitvoerbaarheid van een wetsvoorstel gepubliceerd zullen worden op de voor iedereen toegankelijke Wetgevingskalender.⁷ Wij zullen deze toezegging opnieuw onder de aandacht van de ministeries brengen.

Toetsing na amendementen

Net als u delen wij de ambitie om amendementen op uitvoerbaarheid te toetsen (8). Wij herkennen de interesse vanuit het parlement naar uitvoeringsoordelen en opties om deze beter te benutten tijdens de parlementaire behandeling.

Er zijn hiervoor al een aantal instrumenten beschikbaar. Zo heeft het Ministerie van Financiën al jaren een goedwerkende amendementenservice, waarvan een snelle toets (quick scan) op de uitvoerbaarheid van amendementen onderdeel is. Werk aan Uitvoering onderzoekt in Q4 van 2025 het draagvlak voor het uitbreiden van dit instrument bij andere departementen en publieke dienstverleners. Bij voldoende draagvlak worden er pilots opgezet in de eerste helft van 2026. Daarin wordt getoetst hoe het instrument breder kan worden toegepast en hoe Kamerleden een sneltoets kunnen aanvragen.

Handreiking met uniforme punten voor uitvoerbaarheidstoetsen

In punt 9 vraagt u om een *vast aantal vragen* die altijd worden beantwoord in een uitvoerbaarheidstoets, waaronder *doenbaarheid (9a)* en *digitale uitvoerbaarheid (9b)*.

Omdat uit het traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets blijkt dat de context van beleidsvoorstellen en publieke dienstverleners sterk verschilt, vinden wij een vast format met standaardvragen niet passend. Wel zien wij belang in het van elkaar

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum

27 november 2025

Onze referentie

6852174

⁷ Kamerstukken II 2016/17, 33009, nr. 39.

leren en het, waar mogelijk, beter op elkaar afstemmen van werkwijzen. Die behoefte is duidelijk uit het traject naar voren gekomen.⁸

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Daarom is het traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets in het vierde kwartaal van 2025 gestart met de werkgroep "handreiking en oplegger" die een handreiking met begrippenlijst ontwikkelt. Een duidelijke en zo volledig mogelijke standaard set vragen of onderdelen hoort daar vanzelfsprekend bij. De door u genoemde verbetervoorstellen (**9a**, doenvermogen, zoals eerder aangekondigd,⁹ en **9b**, digitale uitvoerbaarheid) worden hierin meegenomen. Bij het opstellen van uitvoeringstoetsen is nauwe samenwerking tussen uitvoering en beleid cruciaal. De reeds beschikbare kennis en ervaring wordt benut bij het opstellen van de handreiking. Hierbij wordt gelet op synergie met gerelateerde trajecten, zoals het versterken van de aandacht voor doenvermogen dat ook is genomen in de kabinetsbrede Agenda wetgevingskwaliteit.¹⁰ Het is vervolgens aan de betrokken publieke dienstverleners om in hun uitvoeringstoets alle voor hen relevante punten mee te nemen. Er moet daarbij rekening gehouden worden met het feit dat niet elke organisatie dezelfde ontwikkel- en verandercapaciteit heeft.

Datum

27 november 2025

Onze referentie

6852174

De eerste versie van deze handreiking wordt in het voorjaar van 2026 opgeleverd. In het tweede kwartaal van 2026 wordt deze getest en aangescherpt. We vinden het, net als u, belangrijk dat alle bij wet- en regelgeving betrokken partijen hier samen aan werken. Om te toetsen of alle relevante onderwerpen zijn meegenomen, betrekken wij tegen die tijd ook graag uw Kamerleden en staf.

Oplegger met dictum

Uit het traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets blijkt dat publieke dienstverleners, net als u, hun *expliciet onafhankelijk oordeel* (**10**) helder willen overbrengen aan ministeries en de Kamers.

De bovengenoemde werkgroep "handreiking en oplegger" gaat daarom ook experimenteren met het gebruik van een uniforme oplegger met dictum. De wens om in uitvoerbaarheidstoetsen de *relatie tot grote en relevante operationele en uitvoeringsuitdagingen* te leggen (**11**) wordt daarin meegenomen. We onderzoeken of een 'rode kaart' voor publieke dienstverleners kan bijdragen aan beter uitvoerbaar beleid.¹¹ Daarbij merken we op dat een negatief advies in een uitvoeringstoets feitelijk al als een 'rode kaart' geldt. Een 'rode kaart' zal in ieder geval geen bindend karakter hebben.

De eerste versie van de oplegger wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2026 als pilot getest bij een aantal uitvoeringstoetsen.

Tot slot

⁸ Bijlage bij Kamerstukken I 2025/26, 31731, W.

⁹ Bijlage bij Kamerstukken II 2021/22, 29362, nr. 308.

¹⁰ Zie actiepunt 1g in Kamerstukken I 2024/25, 31731, U. Er wordt momenteel gewerkt aan verbeteracties naar aanleiding van de WODC-evaluatie 'Doendenken. Evaluatie van de Kwaliteitseis Doenvermogen van het Beleidskompas, Kamerstukken I 2025/26, 31731, W. De beleidsreactie hierover volgt in het voorjaar.

¹¹ Bijlage bij Kamerstukken I 2024/25, 29279, AC.

Wij waarderen het dat u uw inzichten op het onderwerp uitvoeringstoetsen met ons deelt. Het kabinet zet zich met verschillende acties van de Agenda wetgevingskwaliteit, zoals de doorontwikkeling van de uitvoeringstoets en het versterken van de aandacht voor doenvermogen, in voor het versterken van de aandacht voor uitvoerbaarheid. Dat gebeurt nadrukkelijk kabinetsbreed en in samenwerking met het parlement en alle betrokkenen in het wetgevingsproces. We zetten hierover graag het gesprek met uw Kamer voort.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum

27 november 2025

Onze referentie

6852174

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

mr. A.C.L. Rutte

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

M.L.J. Paul

Aan de Staatsecretaris van Justitie en Veiligheid

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Antwoordbrief EK-vragen uitvoerbaarheidstoets

Datum

11 november 2025

Onze referentie

6856157

Bijlage(n)

3

Bijlagen

- Bijlage 1. Antwoordbrief n.a.v. EK-brief inz. uitvoerbaarheidstoetsen
- Bijlage 2. Brief aan SJenV van EK inz. uitvoerbaarheidstoetsen
- Bijlage 3. Brief aan EK van SJenV van 6 juni 2025 inz. Agenda wetgevingskwaliteit

1. Aanleiding

De Eerste Kamer heeft u op 7 oktober jl. in een brief vragen gesteld over de uitvoerbaarheidstoets. De Kamer heeft elf verbetervoorstellen. Deze nota gaat in op de beantwoording van de vragen van de Kamer en vraagt u om akkoord te gaan met de verzending van de antwoordbrief en medeondertekening door de Minister van SZW.

2. Geadviseerd besluit

1. Instemmen met verzending van de antwoordbrief.
2. Instemmen met medeondertekening door de Minister van SZW.

3. Kernpunten

- Op 7 oktober jl. heeft de Eerste Kamer u een brief gestuurd met vragen over uitvoeringstoetsen, alsmede elf verbetervoorstellen. Uitvoerbaarheid is een belangrijk onderdeel van beleids- en wetgevingskwaliteit. Het bewaken daarvan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van regering en parlement.
- Wetgevingskwaliteit en het Beleidskompas vallen onder uw portefeuille. De uitvoeringstoets is één van de verplichte kwaliteitseisen in het Beleidskompas.
- Omdat het programma Werk aan Uitvoering werkt aan de doorontwikkeling van de uitvoeringstoets en de Minister van SZW dit programma coördineert, is de antwoordbrief samen met Werk aan Uitvoering opgesteld. Vanwege deze verdeling van verantwoordelijkheden wordt een medeondertekening door Minister van SZW geadviseerd. Dit past ook goed bij de kabinetsbrede inzet voor wetgevingskwaliteit, die ook centraal staat in de op 6 juni jl. door uw ambtsvoorganger verzonden Agenda wetgevingskwaliteit (bijlage 3).

4. Toelichting

De brief van de Eerste Kamer met vragen over en verbetervoorstellen voor de uitvoeringstoets is gericht aan u. De Eerste Kamer geeft in de brief aan dat zij niet goed weet wie regie voert en bij welke bewindspersoon zij kan aankloppen om tot standaardisering en kwaliteitsverbetering van de uitvoeringstoets te komen. In de

antwoordbrief wordt daarom ook ingegaan op hoe de verantwoordelijkheden binnen het kabinet zijn verdeeld. Onder 4.2 gaan wij hier nader op in.

Inhoud brief

Als gezegd doet de Eerste Kamer elf verbetervoorstellen voor de uitvoeringstoets. Deze sluiten allemaal goed aan op de acties die het kabinet reeds heeft ingezet. In de brief reageren we puntsgewijs op de verbetervoorstellen. Er worden geen nieuwe toezeggingen gedaan in de brief. De verbetervoorstellen zien op de aanwezigheid van uitvoeringstoetsen bij elk nieuw wetsvoorstel, de beschikbaarheid van (informatie over) uitvoeringstoetsen en de toetsing van uitvoerbaarheid na amendementen. Hieronder wordt per punt kort toegelicht hoe daarop in de antwoordbrief wordt gereageerd.

- We onderschrijven het belang van het aanwezig zijn van een uitvoeringstoets bij elk nieuw wetsvoorstel waar dat aangewezen is. Aandacht voor de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid is al sinds 2011 een verplichte kwaliteitseis, die in het Beleidskompas is opgenomen. Het traject Doorontwikkeling Uitvoeringstoets van WaU houdt deze verplichting ook steeds onder de aandacht en zorgt dat de resultaten van de uitvoeringstoets worden besproken in bestuurlijke overleggen.
- De verbetervoorstellen die zien op aanscherping van de memorie van toelichting worden meegenomen in de herziening van de Schrijfwijzer memorie van toelichting die begin 2026 start. De inzichten uit het WaU-traject worden hier ook in betrokken.
- We zullen de ministeries er opnieuw op attenderen dat rapportages en andere brondocumenten die informatie bevatten over de uitvoerbaarheid op de Wetgevingskalender moeten worden geplaatst. Deze toezegging is in 2017 al gedaan (Kamerstukken II 2016/17, 33009, nr. 39).
- In 2026 onderzoekt het WaU-traject de mogelijkheden voor een implementatie van een sneltoets voor amendementen.
- Het WaU-traject werkt tot slot momenteel aan een handreiking met uniforme punten voor een uitvoeringstoets en een werkgroep vanuit dat traject gaat experimenteren met een oplegger met een dictum.

4.1. Krachtenveld

Bij deze antwoordbrief is het programma Werk aan Uitvoering betrokken omdat zij werken aan de doorontwikkeling van de kwaliteitseis uitvoeringstoets. De Minister van SZW is de coördinerend bewindspersoon van dit programma.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1. Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum

11 november 2025

Onze referentie

6856157